

- го рынка региона : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. эконом. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством, отраслями и комплексами: АПК и сельское хозяйство» / Гармаева Эльвира Цыревовна. – Улан-Удэ, 2011. – 22 с.
8. Мазеина Е. А. Теоретические основы формирования продовольственных рынков [Электронный ресурс] / Мазеина Е. А. // Экономика, предпринимательство и право. – 2011. – № 02. – С. 55–64. – Режим доступа : <http://epp.enjournal.net/article/250>. – Название с экрана.
9. Гайдуцкий П. І. Формування та розвиток аграрного ринку / Гайдуцкий П. І. // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 4–15.
10. Животноводы не получили дотаций из-за несовершенства системы [Электронный ресурс] // Журнал агроменеджера «Новое сельское хозяйство». – Режим доступа : <http://www.nsh.ru/tag/apk-ukrainy>. – Название с экрана.
11. Саблук П. Т. Підсумковий виступ на Шостих річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 16–17 січня 2004 року / Саблук П. Т. // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 68–69.
12. Кириленко І. Г. Аграрна реформа: час соціальних пріоритетів / Кириленко І. Г. // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 71–76.
13. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.

УДК 330.354

КОНКУРЕНТОСТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНТЕГРАТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

В. В. Стехін

Під час інтенсивної глобалізації та динамічної інтеграції економічних процесів одне з головних місць у національній економіці України посідає така важлива категорія як «конкурентоспроможність». Її сфери впливу направлені на виробничий процес, на певну господарську діяльність і на учасників ринково-економічних стосунків. Конкурентоспроможність – поняття комплексне, яке включає в себе різні характеристики: рівень менеджменту та ефективність реалізації методів управлінської діяльності, продуктивність праці, маркетинговий супровід господарської діяльності та логістичне забезпечення останньої та ін.

Оскільки конкурентоспроможність – явище статистичне, то необхідно говорити про методи її збереження на тривалий період часу. Дані методи входять до складу такого економічного явища як конкурентна стійкість або конкурен-

тостійкість. У даному контексті ці поняття є однорідними.

Через те, що до поняття «конкурентостійкість підприємства» не має наразі однозначного підходу до його розуміння, в економічній теорії воно взагалі не регламентоване, що зумовлює актуальність і практичну значущість вищевикладених економічних аспектів в господарсько-економічній діяльності.

Таким чином, наукові дослідження в цій області економіки є важливими, їх необхідно детально аргументувати, розробити й упровадити такий економічно значущий параметр як «конкурентостійкість діяльності підприємства». Ці концептуальні положення акцентують увагу на збереженні тенденцій, що існують на даний момент, і трендів у перебігу тривалого періоду часу.

Проблему формування, управління й забезпечення конкурентостійкості у сфері гос-

подарювання дослідили у наукових працях такі вчені, як В. Л. Дікань, Е. В. Ефременко, Ю. А. Сімах, В. І. Фіонін, В. В. Чернега, М. В. Чорна та ін.

Мета статті – визначення поняття «конкурентостійкість підприємства» як економічної категорії та визначення її місця в економічній науці. Визначити та проаналізувати залежність від конкурентоспроможності підприємства як базового елементу ефективної господарської діяльності.

В умовах розвитку ринкових відносин, розширення ринків збуту та налагодження взаємовідносин із різними суб'єктами господарювання, питання формування та забезпечення конкурентоспроможності підприємства в агропромисловому комплексі є актуальними і важливими. Тільки за допомогою комплексного підходу можливо розв'язати проблеми, пов'язані із забезпеченням стійкого конкурентоздатного статусу підприємства.

На наш погляд, помилка, яка допускається в стратегіях управління підприємством і його діяльністю, – акумуляція всіх засобів, методів і сил на досягнення та збільшення вже досягнутого рівня конкурентоспроможності. При цьому ігноруються методи й способи збереження такого рівня конкурентоспроможності на тривалий період часу з метою збільшення ефективної діяльності підприємства.

Необхідно констатувати, що в багатьох наукових працях, які присвячені питанням конкурентоспроможності, акцентується увага на стратегіях досягнення певного її рівня, а не на забезпеченні його стабільності у перспективі.

З'єднання конкурентоспроможності та конкурентостійкості в єдину науково-практичну економічну проблему є фундаментально новим якісним явищем і складним завданням, які необхідно досліджувати з різних позицій і підходів.

На нашу думку, дослідження даної наукової проблеми доцільно почати з вивчення стану конкурентостійкості як проблеми стійкості функціонування агропромислових підприємств, з одного боку, і як чинника, який їх забезпечує, з іншого боку.

У сучасних ринкових умовах, визначним чинником ефективної і успішної економічної діяльності підприємств є конкурентоспроможність. Дане положення визначається тим, що в ньому виражаються маркетингові, економічні, виробничі, організаційно-управлінські, науково-технічні можливості не тільки окремого агропромислового підприємства, агропромислового комплексу, але й економіки країни. Дані можливості реалізуються в продукції та послугах, які конкурують з аналогічними продуктами виробництва як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Поняття «конкуренція», «конкурентоспроможність», «конкурентоспроможність підприємства» трактують з різних позицій. Немає єдиного походу до розуміння цих економічних категорій. Одні автори в основу цього явища кладуть чисту конкуренцію, інші – конкурентоспроможність, треті – конкурентоспроможність підприємства. Деякі вчені виділяють головне в конкуренції – суперництво підприємств на ринку, інші виділяють якісні характеристики продукції, які сприяють активізації інноваційної діяльності, використанню досягнень. До третьої групи відносяться автори, які вкладають у поняття «конкуренція» переваги в споживчих властивостях продукції або в резервах підприємства, в здатності швидко й оперативно реагувати на зміни, які відбуваються.

Термін «конкурентоспроможність» Р. А. Фатхутдінов трактує як властивість об'єкта, який характеризується ступенем реального або потенційного задоволення ним конкретною потребою порівняно з аналогічними об'єктами, представленими на ринку. Вона визначає здатність витримувати конкуренцію в порівнянні з аналогічними об'єктами на даному ринку [1].

Конкурентоспроможність аграрного підприємства – здатність випускати якісну сільськогосподарську продукцію та мати переваги по відношенню до інших аналогічних підприємств конкретної галузі в Україні і за її межами [2].

Ю. А. Денісов і С. А. Жданов визначають конкурентоспроможність як здатність підприємства аграрного сектора здійснювати свою діяльність в умовах ринкових економічних

відносин і отримувати при цьому прибуток і конкурентні переваги, достатні для вдосконалення виробництва, підтримки і стимулювання своєї продукції (виконання робіт, надання послуг) на високому якісному рівні [3].

Незважаючи на велику кількість вітчизняних розробок у сфері розвитку й удосконалення конкурентоспроможності підприємства, поки що в ній відсутня чітка впорядкована систематизація отриманих результатів і досліджень.

Аналіз існуючих підходів до визначення суті конкурентоспроможності агропромислового підприємства дозволяє зробити висновок про те, що відсутність єдності в думках учених і в розроблених методиках пояснюється суперечністю характеру та багатоплановістю цього явища. Це сприяє виділенню ряду особливостей, які дозволяють у дещо іншому ракурсі розглянути основу конкурентного статусу суб'єктів господарської діяльності. Ми виділили такі особливості:

- конкурентоспроможність має прогнозний характер, оскільки визначається в даний конкретний момент часу, а реалізується з певним тимчасовим проміжком;
- показники оцінки конкурентоспроможності агропромислового підприємства за існуючими методиками статичні, але визначаються для різних періодів часу і змінюються у часі, при цьому інтенсивність їх зміни різна;
- оцінка конкурентоспроможності агропромислового підприємства виявляється в зовнішньому середовищі, але визначається рівнем організації внутрішньої взаємодії.

Таким чином, необхідно говорити в даному контексті вже не про конкурентоспроможність окремого підприємства, а про його конкурентостійкість, як розподіленій у часі конкурентоспроможності.

З метою аналізу та розкриття суті конкурентостійкості підприємства в контексті аграрного сектора національної економіки України доцільно розглянути термін «стійкість». Саме поняття «стійкість» запозичене з теорії стійкості та розроблене й застосоване до аналізу поведінки систем у тому числі й сільськогосподарських. Найбільшою мірою воно відпо-

відає проблемам вітчизняних підприємств зокрема і економічних систем у цілому.

Один і той же об'єкт можна розглядати як стійкіший у порівнянні з іншим, і менш стійкий по відношенню до третього. Таким чином, стійкість є відносною категорією, оцінити яку можна, порівнявши з іншими об'єктами. Стійкість сільськогосподарських систем у цілому ми розуміємо як здатність виконувати покладені на них функції при різних зовнішніх і внутрішніх змінах.

Стійкість – загальна властивість усіх систем, при якій реалізується здатність системи функціонувати в умовах постійних зовнішніх і внутрішніх змін.

Термін «стійкість» відноситься як до структури, так і до функцій системи. При цьому економічна стійкість структури і її удосконалення пов'язано з ускладненням елементів системи та засобу їх взаємодії. Втрата стійкості може стати причиною руйнування як окремого елементу структури, так і організації (системи) в цілому.

Стійкість – це здатність повертатися в стан рівноваги після виведення з цього стану під впливом обурюючих впливів [4]. Умовою існування і реалізації стійкості до зовнішніх впливів є внутрішні властивості самого об'єкта. Отже, стійкість – це зовнішній прояв внутрішньої структури, внутрішнього стану об'єкта. Основа стійкості визначається рівнем внутрішньої взаємодії структурних елементів системи і закладена всередині самого об'єкта. Для того, щоб підвищити стійкість діяльності агропромислових підприємств до впливу різних чинників, необхідно вдосконалити сам об'єкт із середини.

В економічній літературі виділяють різні види стійкості – фінансова, економічна, організаційно-економічна та ін. На наш погляд, конкурентостійкість необхідно розглядати як функцію часу (тимчасових інтервалів, на які розподіляється динаміка конкурентоспроможності) і одночасно функцію конкурентоспроможності.

Конкурентостійкість – це інтегратор конкурентоспроможності в часі. За своєю суттю показник конкурентостійкості є важливішим. Він глибше характеризує підприємство, ніж

показник конкурентоспроможності. Провівши опитування керівників агропромислових підприємств стосовно того, що вони чекають від своїх підприємств у перспективі, ми часто зустрічали такі відповіді: «довше протриматися на ринку», «стабільне положення в майбутньому» та інші, але поняття, яке описує подібні стани, опитувані не могли підібрати. Коли був запропонований їм термін «конкурентостійкість» і пояснена його суть, усі опитувані менеджери погодилися, що дійсне досягнення конкурентостійкості є стратегічним пріоритетом підприємства, у тому числі й в агропромисловому комплексі.

Поняття «конкурентостійкість» складне, багатогранне й інтегроване. Його необхідно детально вивчити. Воно здатне об'єднувати в єдине завдання питання, пов'язані з підтримкою конкурентоспроможності підприємства і питання підтримки стійкої і стабільної діяльності підприємства. Дане поняття є комплексним, воно залежить від безлічі чинників, які працюють у взаємозв'язку. При цьому кожен чинник повинен мати певний рівень і використовувати кращі досягнення в своїй області. Тоді в даному випадку це сприятиме розвитку конкурентоспроможності підприємства і його стійкості.

Конкурентостійкість підприємства у значній мірі впливає на конкурентні позиції стійкості його акцій (якщо це акціонерне товариство), на обсяги та можливості додаткового інвестування акціонерного капіталу у вигляді емісії цінних паперів або їх дематеріалізації. Власники акцій, а також потенційні або реальні інвестори оцінюють, аналізують і порівнюють ефективність вкладень грошових коштів у різні підприємства для отримання доходів. Тому високий рівень конкурентостійкості підприємства є показником можливого зниження ризиків вкладення цих заощаджень.

Конкурентів цікавить аналіз конкурентостійкості підприємства для розробки своєї

власної стратегії на ринку. Якщо не брати до уваги позиції основних конкурентів і не прогнозувати їх можливі напрями розвитку, то неможливо побудувати власну ефективну конкурентну стратегію управління.

Враховуючи сутність терміна «стійкість» і те, що конкурентостійкість – це розвиток конкурентоспроможності в часі, сформулюємо інше визначення: конкурентостійкість – це здатність виробничо-економічної системи забезпечувати конкурентні переваги протягом тривалого часу при відповідному рівні внутрішньої взаємодії.

Конкурентоспроможність і конкурентостійкість знаходяться в тісному діалектичному взаємозв'язку. Якщо конкурентоспроможність констатує рівень уже досягнутого успіху від господарської діяльності підприємства і має статистичний характер, то конкурентостійкість розглядається як явище динамічне, оскільки її головним завданням є забезпечення конкурентоспроможності підприємства на тривалий період часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фатхутдинов Р. Л. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Фатхутдинов Р. Л. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 312 с.
2. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 892 с.
3. Денисов Ю. А. Экономическое управление предприятием и корпорацией / Денисов Ю. А., Жданов С. А. – М. : Дело и Сервис, 2002. – 416 с.
4. Сімах Ю. А. Визначення поняття конкурентостійкості підприємства / Ю. А. Сімах // Вісник Міжнародного Слов'янського Університету. Серія «Економічні науки». – 2007. – Т. X, № 1. – С. 12–16.